

ДОСЯГНЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ У 2009 РОЦІ: СТИСЛИЙ ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ «ВІДРОДЖЕННЯ» (МФВ)

У 2009 році Міжнародний фонд «Відродження» продовжував виконувати свою місію - сприяти становленню демократичного, відкритого суспільства в Україні. Ми залишаємося найбільшою в країні благодійною фундацією, яка фінансово, організаційно й експертно підтримує діяльність організацій третього сектору, а також ініціативи від інших інституцій, що співпадають з програмними пріоритетами МФВ.

Минулого року громадські організації, як і більшість суспільних інституцій, діяли в умовах глибокої фінансово-економічної кризи, посиленою перманентною політичною кризою останніх років. Загострення соціальної ситуації в країні додали чергові складні президентські вибори. Надзвичайний рівень політичного популізму не сприяв діяльності неурядових організацій: увага громадської думки була зфокусована переважно на політичних подіях й значно менше – на захисті реальних інтересів населення та впровадженні відповідних реформ у різних сферах суспільного життя, що відстоюється активною частиною громадського сектору.

У ситуації, що склалася, ще більшого значення набула участь громадськості у прийнятті рішень та просуванні ключових реформ. Протягом 2009 року, підтримуючи громадянське суспільство України, *МФВ* надав **6,5 мільйонів доларів США** для сприяння неурядовим організаціям (НУО). Також були підтримані спільні ініціативи НУО з іншими, у тому числі державними, інституціями з різних регіонів країни. Ці кошти спрямовувалися українським організаціям та громадянам, які працюють у сферах захисту прав людини, посилення впливу громадянського суспільства та контролю громадян за владою, сприяють європейській інтеграції країни, розвитку незалежних ЗМІ, втілюють ініціативи в освітній сфері та у системі охорони здоров'я, виконують проекти в області захисту вразливих груп, а також інтеграції національних меншин в українське суспільство.

Фонд «Відродження» намагався сприяти свідомому вибору громадян як під час останніх президентських перегонів, так і у близькому майбутньому: ним було ініційовано створення Стратегії модернізації України – громадської платформи реформ, без здійснення яких Україна не може відбутися як європейська розвинута країна. Ця стратегія реформ, створена за фінансової підтримки програми UNITER, широко обговорювалася у регіонах. Її оприлюднення довело, що громадянське суспільство саме здатне аргументовано формулювати та відстоювати пріоритети консолідованої стратегії реформування країни.

Фонд продовжував підтримувати ініціативи у сфері культури, розвиток видавничої справи та переклад найкращих світових праць соціально-політичної та гуманітарної класики сучасності та минулого, які ніколи до цього не перекладалися українською. 2009 рік відзначився виходом 500-тої книги, що була перекладена українською мовою та видана за підтримки «Відродження». Фонд завершує фінансувати цю програму, всі десять років роботи якої супроводжувалися напруженою працею видавництва, перекладачів та науковців, у надії, що, нарешті, ця вкрай необхідна для суспільства України діяльність буде підхоплена та продовжена як урядовими структурами, так і українськими меценатами.

Усвідомлюючи тяжкі наслідки фінансової кризи для України, у 2009 році Фонд спільно з Надзвичайним фондом Інституту Відкритого суспільства започаткували нову Антикризову гуманітарну програму, покликану допомогти людям, культурницьким та громадським осередкам, найбільш зачепленим фінансово-економічною кризою. Програма розрахована на 2009-2011 роки.

Для визначення актуальних потреб суспільства та визначення відповідних програмних пріоритетів Фонд, як завжди, спирається на провідну незалежну думку. Відомі громадські активісти, експерти, письменники, правозахисники, науковці, журналісти України входять до складу Правління

МФВ та працюють у Програмних Радах, які приймають незалежні рішення щодо розподілу коштів, наданих в їх розпорядження Інститутом Відкритого Суспільства та його засновником Джорджем Соросом, для підтримки громадських ініціатив.

Посилення власної відкритості залишається одним з головних принципів діяльності МФВ. Нова ініціатива зі стратегічної комунікації та менеджменту знань, яку Фонд почав впроваджувати у 2009 році, значно розширила можливості для участі громадськості у відкритому діалозі та спільному визначенні векторів розвитку громадянського суспільства. У листопаді 2009 року відкрився оновлений веб-сайт (www.irf.ua), покликаний стати майданчиком для е-комунікації, зміцнити зворотній зв'язок між МФВ та представниками громадянського суспільства, влади, ЗМІ. Всі зацікавлені запрошуються до обговорення широкого спектру тем, пов'язаних з діяльністю Фонду, у тому числі, до участі у щорічному плануванні програмних стратегій МФ «Відродження», оголошенні та здійсненні грантових конкурсів, оцінюванні підтриманих проектів, наданні пропозицій для покращення роботи Фонду як невід'ємної частини громадянського суспільства країни.

Ми широко вдячні всім друзям Фонду, а також всім нашим партнерам - донорським структурам та програмам допомоги, внесок яких у нашу спільну справу згадується нижче. Без такої співпраці ми б втратили можливість вчасно здійснити дуже багато громадських ініціатив.

Цей звіт містить стислий опис досягнень громадянського суспільства у 2009 році, які стали можливими за підтримки Фонду «Відродження». З повним текстом річного звіту МФВ 2009 року, переліком підтриманих ініціатив та проектів, а також стратегічними пріоритетами та діяльністю програм у 2010 можна ознайомитися за адресою: www.irf.ua.

Свген Бистрицький,
Виконавчий директор Міжнародного фонду «Відродження»

ІНІЦІАТИВИ З РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Екзит-пол 2010. З 2004 року екзит-пол в Україні почали розглядати як унікальну можливість протидіяти фальсифікаціям виборчого процесу, що є досить новим явищем у світовій практиці.

Наприкінці 2009 року за ініціативи МФВ було створено консорціум неурядових організацій з проведення Національного екзит-полу 2010 (www.exitpoll.org.ua), який очолив фонд “Демократичні ініціативи”. До консорціуму також увійшли Київський Міжнародний інститут соціології, Український центр економічних і політичних досліджень О. Разумкова, а також провідні організації, експерти та аналітики України. Для його фінансування було утворено міжнародний консорціум донорів, до якого увійшли: Програма демократичних грантів Посольства США в Україні, Посольство Канади, Програма малих проектів за підтримки Посольства Королівства Нідерландів в Україні, Національний фонд підтримки демократії (США), Фонд Чарльза Мотта, Канадсько-українська фундація. До фінансування екзит – полу вперше долучилися кандидати у Президенти України, громадські організації та окремі громадяни України.

Проведений екзит-пол під час виборів Президента України 2010 р. виконав дуже важливу контролюючу функцію у якості незалежного показника того, наскільки чергові вибори Президента України були чесними та вільними.

Громадянська Асамблея України. У березні 2009 року відбулася Третя Громадянська Асамблея України (ГАУ) «Дія громадянського суспільства в умовах державної кризи». Було презентовано напрацьовані на регіональних круглих столах позиції щодо першочергових дій громадськості в умовах політичної кризи. Участь в Асамблеї взяло понад триста п'ятдесят представників громадських організацій, експертів, активістів та журналістів з усіх регіонів України. Асамблея відзначила наявність кризи на трьох рівнях (соціально-економічному, політико-правовому та конституційному). Учасники резюмували, що передумовою для виходу з такої системної кризи є реформи політико-

правового та конституційного характеру. Зміна виборчого законодавства, Конституційна реформа шляхом скликання Конституційної Асамблеї, судова та адміністративна реформи — це неповний перелік необхідних змін. За результатами роботи Третьої ГАУ було реалізовано «Громадську законодавчу ініціативу». В її рамках було розроблено та внесено на розгляд у Верховну Раду чотири законопроекти: про забезпечення прозорості прийняття рішень та фінансової звітності органами державної влади та місцевого самоврядування, про забезпечення прозорості прийняття рішень та фінансової звітності політичними партіями, про порядок підготовки і затвердження нової редакції Конституції України про внесення змін до Закону України "Про вибори Президента України" (щодо врахування волевиявлення громадян, які не підтримують жодного з кандидатів в Президенти). Детальніше про ініціативу: <http://gau.org.ua>

«Стратегія модернізації України». В Україні до цього часу відсутні комплексні державні стратегії та конкретні політики, спрямовані на модернізуюче реформування ключових сфер суспільного життя, державного управління та організації політичного процесу. Міжнародний фонд «Відродження» ініціював організацію консорціуму провідних незалежних експертів та створення комплексного аналітичного документу, який матиме значення незалежної, надпартійної програми, важливої у передвиборчий період та після виборів. Ми спордіваємося, що ця Стратегія модернізації України виконуватиме роль орієнтиру для громадської думки у розумінні стану, пріоритетних реформ та перспектив розвитку країни, як для прогресивних політиків, новобраних Президента та Уряду України, так й для широкого загалу.

Перша версія «Стратегії» була підготовлена у рамках проекту «Модернізація України. Визначення пріоритетів реформ» як комплексне дослідження авторського колективу з понад **35** провідних незалежних українських аналітиків. Дослідження було ініційоване експертами Міжнародного фонду «Відродження» за організаційної підтримки «Лабораторії законодавчих ініціатив» та за фінансового сприяння Раст Inc., Програми «Об'єднуємося заради реформ» (UNITER). Стратегія "Модернізація України: визначення пріоритетних реформ" складається з чотирьох структурних блоків:

1. Інституційна організація держави і територіального самоврядування.
2. Модернізація України: соціально-економічний вимір.
3. Зовнішня політика та безпека держави.
4. Фундаментальні цінності демократичних змін.

Головна мета «Стратегії» -- представити суспільству незалежне експертне бачення якомога цілісної та повної картини ключових реформ, без яких неможливе подальше існування України як держави, що претендує бути членом сім'ї європейських країн. Стратегія була критично обговорена та у цілому підтримана під час її громадських обговорень у Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Львові, Чернівцях, Сумах, Луцьку та АР Крим. Під час цих обговорень висловлювалось багато побажань щодо конкретизації кроків реалізації відповідних намірів та їх пріоритетності. Значна увага була приділена питанням адміністративно-територіальної реформи, аграрним проблемам та проблемам соціального захисту, окремим аспектам оподаткування та розвитку інфраструктури, реформуванню освіти тощо. Йшлося про необхідність доопрацювання розділів про права людини та модернізацію сфери культури. Ці та інші відгуки й зауваження будуть ретельно опрацьовані та використані в процесі доопрацювання «Стратегії», й увійдуть у її кінцеву версію.

З повним та скороченим текстами проекту «Модернізація України. Визначення пріоритетів реформ» можна ознайомитися на веб-сайтах Лабораторії законодавчих ініціатив (www.parlament.org.ua), Міжнародного фонду «Відродження» (www.irf.kiev.ua), Інституту економічних досліджень та політичних консультацій (www.ier.kiev.ua), Центру політико-правових реформ (www.pravo.org.ua), а також порталах Громадський простір (www.civicua.org) та «Майдан» (www.maidan.org).

Програма «Посилення впливу громадянського суспільства» (керівник *Олексій Орловський*) в 2009 році сприяла участі об'єднань громадян у здійсненні моніторингу діяльності органів публічної влади, захисті та лобюванні спільних інтересів різних соціальних груп, а також забезпеченні їхнього залучення до процесу удосконалення та впровадження нормативно-правових актів на

загальнодержавному і на місцевому рівнях. Програма надавала підтримку активним організаціям громадянського суспільства, стимулювала наступні види самоорганізації громадян.

Громадський моніторинг діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Серед підтриманих програмою проектів, спрямованих на розвиток такого ефективного інструменту громадського контролю як громадська експертиза, виділимо лише два проекти з м. Кіровоград від Творчого об'єднання «Технології оптимального розвитку особистості». В рамках проекту «Електронний робочий стіл громадського експерта: Інтернет-ресурс для громадських активістів» ця громадська організація в партнерстві з Інформаційно-аналітичним центром «Громадський простір» та Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) ініціювала створення спеціалізованого Інтернет-ресурсу для охочих проводити громадську експертизу. Сайт, назва якого співпадає з назвою проекту, доступний за адресами: www.ngoexpert.in.ua та www.civicexpert.in.ua.

Він дозволяє не лише знайомитися з передовим українським досвідом у проведенні громадської експертизи, а й дозволяє планувати власну експертну кампанію: сайт містить актуальні нормативні акти та методичні документи, що стосуються проведення експертизи, інтерактивні поради консультантів по всіх етапах проведення експертизи, а також базу даних вже здійснених в Україні громадських експертиз. Сайт також дає можливість громадським експертам тримати постійний зв'язок поміж собою. Зареєстровані користувачі можуть обмінюватися думками як за допомогою сервісів сайту, так і через спеціалізовану Google-групу «Громадська експертиза в Україні».

Електронний реєстр громадських експертиз – ще нездійснена мрія громадянського суспільства.

Тим самим Творчим об'єднанням у співпраці із УНЦПД, ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення України», Громадянською асамблеєю України та Ресурсним Центром «Гурт» було ініційовано проект «Електронний реєстр громадських експертиз - складова частина Урядового порталу». Йдеться про розробку силами громадськості Електронного реєстру громадських експертиз. Після його апробації відбудеться передача ресурсу на утримання Секретаріату Кабінету Міністрів України. Очікувалося, що Електронний реєстр громадських експертиз з'явиться на сайті „Громадянське суспільство і влада” (<http://civic.kmu.gov.ua/civic/control/uk/index>) в квітні 2010 року. Представники громадянського суспільства були змушені самі взятися за розробку такого ресурсу, оскільки Кабінет Міністрів України наприкінці 2009 року відмовився від створення окремого реєстру, що, до речі, передбачалося постановою Кабінету Міністрів України № 976 від 5 листопада 2008 р. Втім, силами вказаних неурядових організацій (НУО) та за участі Управління у зв'язках із громадськістю Секретаріату КМУ розроблено та розпочато виконання Плану спільних заходів Уряду та громадськості із підвищення ефективності та впровадження інструменту громадської експертизи. Сподіваємося, що така діяльність у кінцевому рахунку знайде підтримку влади.

Участь НУО у формуванні та здійсненні державної та місцевої політики. НУО «Інститут громадянського суспільства» завершила виконання масштабного всеукраїнського проекту «Територіальна реформа: від моделювання до реалізації», спрямованого на сприяння здійсненню в Україні адміністративно-територіальної реформи. В рамках проекту було розроблено та публічно обговорено Концепцію адміністративно-територіальної реформи, проект Закону України «Про територіальний устрій України», проведено моделювання територіального устрою 16 пілотних районів в чотирьох областях України, проведено дослідження історії реформування адміністративно-територіального устрою України в 1907-2009 роках, видано низку брошур тощо. Значною мірою успішному виконанню проекту сприяло підписання Меморандуму про взаєморозуміння щодо втілення спільної ініціативи з підтримки адміністративно-територіальної реформи в Україні, сторонами якого виступили МФВ, Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні», Фонд Східна Європа, а також Міністерство регіонального розвитку та будівництва. Більш детальну інформацію можна отримати на сайті <http://www.csi.org.ua>.

У співпраці із Програмою UNITER та Фондом «Східна Європа», на початку 2009 року було оголошено перший спільний конкурс, спрямований на підтримку реформ на місцевому рівні. Серед проектів, які наразі реалізуються за цим конкурсом, слід виділити цікавий проект «Громадська кампанія за дотримання закону на київських парковках». Проект забезпечив надання юридичної та

консультативної допомоги водіям, які постраждали від блокування коліс на їхніх автомобілях, а також проводиться активна лобістська кампанія щодо скасування окремих актів київської міської влади, відповідно до яких здійснюється таке блокування. Серед інших проектів, підтриманих в рамках цього напрямку, відзначимо також проекти «Тернополю – статут міста» та «Впровадження статуту територіальної громади м. Житомира». Міста Тернопіль та Житомир залишилися одними із небагатьох обласних центрів, які досі не мають Статутів територіальних громад. На сьогодні у Тернополі силами робочої групи, створеної, до речі, розпорядженням Міського голови та залучених експертів, розроблено проект Статуту територіальної громади. В Житомирі основні проектні зусилля спрямовано на публічне обговорення та доопрацювання розробленого раніше проекту Статуту територіальної громади міста.

Підтримка громадської активності членів територіальних громад. Серед проектів, реалізацію яких було завершено в 2009 році, виділяється ініціатива Одеського суспільного інституту соціальних технологій з впровадження інституту громадських інспекторів благоустрою населених пунктів (пілотний проект). Завдяки ефективній співпраці цієї громадської організації із Головним управлінням розвитку інфраструктури та енергозабезпечення Одеської обласної державної адміністрації оголошено перший набір громадських інспекторів з благоустрою в м. Одеса.

В 2009 році Програма продовжила практику оголошення конкурсів, спрямованих на мікрогрантову підтримку громадських ініціатив у сфері розвитку самоорганізації населення за місцем проживання, відстоювання власних прав та групових інтересів у взаємовідносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування, постачальниками соціальних, житлово-комунальних та інших послуг. В рамках конкурсу було підтримано 7 проектів, переможці яких мали в свою чергу надати мікрогранти іншим громадським організаціям, органам самоорганізації населення, об'єднанням співвласників багатоквартирних будинків та ініціативним групам громадських активістів на вирішення нагальних проблем місцевих громад на підставі відкритого, публічного, конкурсу. Що й було зроблено: така мікрогрантова підтримка була надана більш ніж у 50 випадках.

У 2009 році було продовжено практику надання грантових коштів не лише громадським організаціям та благодійним фондам, а й також органам самоорганізації населення. Загалом, минулого року Програма підтримала три проекти двох органів самоорганізації населення: два проекти Органу самоорганізації населення «Комітет мікрорайону «Русанівка» (м. Київ) і один проект Органу самоорганізації населення – комітету мікрорайону «Гагарінець» (м. Луганськ).

Електронна демократія для України. Активного розвитку в 2009 році отримав напрямок «Розвиток електронного урядування». Електронне урядування (е-урядування) – це взаємодія органів публічної адміністрації із громадянами, громадськими організаціями та бізнесом, а також взаємодія цих органів між собою через комп'ютерні мережі (*керівник напряму – Олеся Архипська*).

Фонду «Відродження» приємно відзначити, що підписано Меморандум про співпрацю Державного комітету інформатизації України, Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, Державного підприємства «Укрінформресурс», Севастопольського відділення Всеукраїнського Комітету підтримки Програми ООН щодо навколишнього середовища та МФВ щодо розробки та втілення спільної програми «Сприяння впровадженню електронного урядування, електронної демократії та інформатизації органів місцевого самоврядування в АР Крим. Програма має втілюватися, зокрема, у містах Алушта, Судак та Ялта. Завдяки діяльності створеного Регіонального центру розвитку е-урядування в АР Крим (м.Судак) розроблено та розпочато очно-дистанційне навчання державних службовців та представників громадських організацій за курсами “Технології е-урядування” та “Комп'ютерна компетентність”. Розроблено, публічно обговорено та направлено на затвердження Уряду проект “Концепції розвитку е-урядування в Україні” в рамках підписаного Меморандуму про співпрацю МФВ і Державного комітету інформатизації України. За підтримки МФВ Громадська рада з питань інформаційно-комунікаційних технологій підготувала та вручила кандидатам у Президенти України «Настанови: Про невідкладні заходи щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні».

(Детальніше: <http://www.irf.ua>, Програма «Посилення впливу громадянського суспільства», розділ «Програмна діяльність»).

У 2008 році в м. Вінниця реалізовано проект «Впровадження моделі е-урядування в межах територіальної громади міста Вінниця» за підтримки МФВ; офіційно відкрито «Прозорий офіс» – Центр адміністративних послуг. Президент України на виїзній нараді у червні 2009 року у м. Вінниця, присвяченій питанням адміністративної реформи, рекомендував впровадити подібні офіси в усіх регіонах України (<http://www.rbc.ua/rus/newsline/2009/06/30/560127.shtml>).

З метою **сприяння громадському моніторингу енергетичної політики та розвитку енергозбереження в Україні**, МФВ в 2008-2009 роках значно розширив співпрацю з Revenue Watch Institute (Нью Йорк), відповідними програмами національних фондів Інституту Відкритого Суспільства (ІВС) в Азербайджані, Грузії та Казахстані. Програмою в рамках власної операційної діяльності разом із національними фондами ІВС та експертами з означених країн в 2008 році було розроблено стратегічний документ, спрямований на ініціювання розширення Ініціативи щодо забезпечення прозорості видобувних галузей (Extractive Industries Transparency Initiative, ЕІТІ) на країни, територією яких транспортуються вуглеводневі ресурси. Цей документ було представлено на черговому саміті ЕІТІ в лютому 2009 року в м. Доха (Катар). Одним із наслідків активного поширення підготовленого документу стало те, що Єврокомісія почала вимагати від Кабінету Міністрів України здійснення заходів для збільшення прозорості газового сектору. Зокрема, йшлося про приєднання України до ЕІТІ. Результатом такого зовнішнього тиску, а також проведеної силами Асоціації «ЕнергоТранспарентність» лобістської кампанії стало ухвалення Кабінетом Міністрів України Постанови № 1098 від 30 вересня 2009 р. «Про приєднання України до Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях». Означеним документом затверджено текст Заяви Кабінету Міністрів України про приєднання до ЕІТІ, Першого віце-прем'єр-міністра України призначено Уповноваженим Кабінету Міністрів України з питань реалізації ЕІТІ, нафтовидобувна та газовидобувна галузі визначені як пріоритетні у реалізації Ініціативи в Україні, створена робоча група з питань реалізації Ініціативи та затверджено її склад.

Новою міжнародною ініціативою, реалізацію якої було розпочато в 2009 році, став проект Громадської організації «Діксі Груп» **«Моніторинг можливостей розкриття публічної інформації та доступу до неї»**. Передбачена проектом діяльність є елементом міжнародного проекту, який реалізується за однаковою методологією в Україні, Киргизстані, Азербайджані та Грузії і покликаний порівняти ситуацію з доступністю до публічної інформації в різних сферах у згаданих країнах. В рамках проекту заплановано проведення аналізу законодавства України на предмет забезпечення права громадян мати вільний доступ до публічної інформації в енергетичній сфері, проведення моніторингу фактичного виконання органами влади законодавства шляхом надсилання типових звернень до органів влади від представників громадськості, журналістів, неприбуткових організацій та фізичних осіб, підготовка та публікація аналітичного звіту тощо (<http://ua-energy.org/information>).

ПІДТРИМКА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Соціальна інтеграція етнічних меншин. Прагнучи подолати національне та етнічне упередження та сприяти досягненню належного рівня толерантності та соціальної інтеграції етнічних меншин в Україні, Програма МФВ «Посилення впливу громадянського суспільства» підтримала проект, спрямований на формування толерантних стосунків в етнічній і конфесійних сферах. Ця ініціатива була направлена на інтеграцію в українське суспільство репатріантів, надання інформаційної і правової допомоги мешканцям Криму різних етнічних груп у подоланні спільної для них земельної проблеми. Основною формою реалізації проекту стало виготовлення та демонстрація в ефірі декількох місцевих каналів низки телевізійних передач, спрямованих на вирішення проблеми.

Роми України. У 2009 році програма (керівник *Наталія Кияк*) підтримувала ініціативи у сфері правового захисту ромів України, сприяла виробленню та реалізації державної політики задля поліпшення становища ромської громади в Україні, покращенню доступу ромського населення до

медичних послуг, щоб зупинити небезпечні епідемії соціально залежних хвороб (туберкульоз, гепатити А, В та С, ВІЛ/СНІДу та ін.) серед ромів, а також навчання ромської молоді у середніх спеціальних технічних навчальних закладах.

Доступ ромського населення до медичних послуг. Багато ромських громад в Україні живуть в умовах екстремальної бідності з обмеженим доступом до основних соціальних і медичних послуг, стан здоров'я більшого числа ромів гірше, ніж в іншого населення. Програма підтримала ромські організації, які працюють на вирішення питань охорони здоров'я ромів. Було створено ромські медичні центри, що діють біля місць компактного проживання ромів у Закарпатській області, де роми найбільше страждають від соціально небезпечних та інших хвороб. Такі центри (медичні кабінети) діють при районних лікарнях (м. Перечин, м. Великий Березний) та при офісах громадських організацій (м. Виноградів, м. Ужгород і с. Концово). Інноваційним у минулому році був проект "Чистота – запорука здоров'я", що реалізовувався благодійним фондом "Благо" в Ужгородському районі Закарпатської області. Унікальність проекту полягала в тому, що у чотирьох таборах Ужгородського району Закарпатської області було організовано профілактичну роботу: проведено зустрічі з ромами щодо особистої гігієни, інфекційних та вірусних захворювань, профілактики соціально небезпечних захворювань.

Співпраця місцевої влади з ромськими організаціями. Минулого року МФВ вдалося зробити низку позитивних кроків у напрямку налагодження співпраці з владою та вирішення нагальних проблем ромів на місцевому рівні. Зокрема, у Черкаській області діє обласна програма підтримки ромів. За сприяння МФВ було проведено засідання «круглого столу» з національно-культурними товариствами ромської національності та представниками органів влади області „Ромська громада і місцева влада Черкащини: крок назустріч”, як аналіз реалізації даної програми, обговорення наявних проблем та їх подальше вирішення.

Працевлаштування та навчання молодих ромів. Особливу увагу минулого року програма приділяла працевлаштуванню молодих ромів: п'ять ромів особисто, а також дві ромські організації, які професійно займаються навчанням робочих спеціальностей – взуттєвої, швейної, перукарської справи; навчання на автомеханіка, слюсаря, – отримали стипендії на навчання у Ужгородському навчально-виробничому центрі "НІКА" та взуттєвій майстерні Ужгородського професійно-технічного училища №5. Загалом було надано підтримку 39 ромським студентам на здобуття робочих професій.

Спільно з німецьким фондом «Пам'ять, відповідальність та майбутнє» були надані стипендії для навчання на бакалавраті, магістратурі та аспірантурі 46 ромським студентам, що майже на 50% більше, ніж у 2008 році. Крім того, 11 студентів отримали стипендії на навчання на курсах англійської мови, що дасть їм більше можливостей професійного росту або/та продовження навчання закордоном. Найбільша кількість підтриманих студентів здобуває освіту за спеціалізацією право (30 осіб), решта - економіка, психологія, міжнародні відносини, туризм та інші. Ми сподіваємося, що ромська громада отримує завдяки цьому більш освічених та відданих справі змін на краще власних лідерів.

Крім основних стратегічних напрямків, програма підтримала низку важливих ініціатив (позаконкурсних проектів), найбільшими серед яких стали видання всеукраїнської ромської газети "Романі Яг" та проведення всеукраїнської конференції міжнародною організацією "КЕТАНЕ". Основним результатом всеукраїнської конференції, що проходила у м. Києві 1-2 грудня 2009 року, стало створення Ромської ради України для підвищення ефективності лобювання вирішення проблем ромів на національному рівні.

ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Антикризова гуманітарна програма (керівник Руслан Краплич) є новою ініціативою Інституту відкритого суспільства та Міжнародного фонду "Відродження." Програму започатковано року заради зменшення наслідків глобальної фінансово-економічної кризи в Україні. Анти-кризова програма діє

зادля виявлення та підтримки гуманітарних ініціатив громадських організацій, благодійних фондів, соціально орієнтованого бізнесу, органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на подолання негативного впливу кризи на найбільш незахищені верстви населення та середній клас.

Оздоровлення дітей пільгових категорій. Свої перші зусилля Антикризова гуманітарна програма спрямувала на зменшення рівня дитячої бездоглядності та безпритульності. Спільно с Міністерством освіти та науки України та Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту України у серпні 2009 було проведено два конкурси: “Оздоровлення й відпочинок дітей пільгових категорій” та “Підтримка діяльності літніх дитячих та шкільних відпочинкових закладів.” В рамках конкурсів, бюджет яких склав 1 815 560 гривень, було підтримано 40 проектів громадських організацій та благодійних фондів, що zorganizували роботу наметових та пришкільних оздоровчих літніх таборів по всіх регіонах України для майже 2500 дітей середнього та старшого віку з малозабезпечених, неповних та проблемних родин (детальніше – на сайті МФВ на сторінці Антикривої програми).

Табори довели свою фінансову ефективність та продемонстрували високий рівень навчально-виховної роботи. Тому заради підтримки подальшого розвитку альтернативних форм дитячого оздоровлення та поширення успішного досвіду дитячого таборування, у вересні 2009 року Антикризова гуманітарна програма провела конкурс на видання посібника - збірника методичних матеріалів з організації та проведення літніх наметових таборів. Посібник буде безкоштовно розповсюджено серед громадських організацій України, що працюють з дітьми та молоддю.

Антикризний консорціум. Важливою складовою Антикривої гуманітарної програми є заохочення представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, міжнародних донорських інституцій, бізнесу та благодійних фондів до об'єднання зусиль задля спільного подолання негативних наслідків кризи та формування “консорціумів благодійників,” як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях.

Наприкінці 2009 року Міжнародним фондом “Відродження” було підписано перший Меморандум про створення такого консорціуму з керівниками Сумської обласної державної адміністрації та Сумської обласної ради. Меморандумом передбачається проведення спільного конкурсу проектів антикривої спрямованості серед громадських організацій Сумської області, які працюють з дітьми, молоддю та незахищеними верствами населення. Очільники Сумської області зобов'язалася передбачити в обласному бюджеті на 2010 рік кошти у сумі не менше 700 тис. грн. на дофінансування проектів від неурядових громадських організацій Сумської області, які будуть підтримані Міжнародним фондом “Відродження” в рамках цього конкурсу. У 2009 році Антикризова гуманітарна програма провела підготовчу роботу з підписання таких меморандумів не лише з керівними органами інших областей, але й з іншими благодійними фондами, що демонструє готовність української влади та бізнесу до спільної роботи над вирішенням викликів, спричинених фінансово-економічною кризою. (Детальніше: www.irf.ua, «Антикризова гуманітарна програма», Розділ «Новини»).

В грудні 2009 року Антикривою гуманітарною програмою було оголошено два конкурси Антикривої гуманітарної програми - “Підтримка культурницьких, просвітницьких та мистецьких ініціатив” та “Надання соціальних послуг громадськими і благодійними організаціями”, результати яких стануть відомими в лютому цього року. (Детальніше: www.irf.ua, «Антикризова гуманітарна програма», Розділ «Архів конкурсів»).

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ГРОМАДСЬКИЙ ПРАВОЗАХИСТ

Програма «Верховенство права» (керівник Роман Романов) підтримує організації громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на захист прав людини та основоположних свобод, а також сприяє підвищенню правової свідомості та громадської активності на центральному та місцевому рівнях.

Громадський моніторинг системи пільг та привілеїв в Україні. За підтримки МФВ громадські організації здійснили аналіз системи пільг в Україні та виробили рекомендації стосовно її реформування для забезпечення соціальних, економічних прав та наближення до європейських стандартів. Підготовлені в рамках реалізованого проекту рекомендації були значною мірою враховані у Стратегії впорядкування системи пільг, яку затвердив Кабінет Міністрів України. Крім того, Центр громадської адвокатури створив юридично-соціальний портал (www.pilga.in.ua), який надає систематизовану інформацію щодо соціальних стандартів, в тому числі, сформований в ході проекту каталог пільг в Україні.

Моніторинг дотримання прав людини в Україні. Вперше, за підтримки програми, було проведено моніторинг дотримання прав людини у 14 школах соціальної реабілітації у 12 регіонах України, за результатами якого було визначено системні проблеми у галузі дотримання прав людини та вироблено рекомендації.

Доступ до інформації. За підтримки програми представники громадських організацій зверталися з інформаційними запитами до Президента України з вимогою надати тексти актів під незаконними позначками “опублікуванню не підлягає” та “не для друку”, а також ініціювали кілька судових позовів. Нарешті, у 2009 році Президент України своїм Указом зняв незаконні позначки “опублікуванню не підлягає” з численних президентських указів та розпоряджень. Указом знято незаконну обмежувальну позначку і з Положення про Державне управління справами, затвердженого у 2002 році, офіційного оприлюднення якого громадські активісти домагалися кілька років, у т.ч. в суді.

За підтримки програми Харківська правозахисна група розпочала діяльність щодо реалізації принципів свободи інформації в роботі спеціалізованих архівних установ. Зокрема, у співпраці із спецархівом Служби безпеки України передбачається здійснити аналіз та оприлюднення матеріалів архівно-слідчих справ nereабілітованих жертв політичних репресій.

У червні 2009 року видано брошуру "Право знати в Україні". У виданні систематизовано та узагальнено діяльність неурядових організацій України, які програма "Верховенство права" підтримувала протягом останніх 3 років: громадські кампанії з захисту права на доступ до інформації про діяльність органів влади, моніторинг відкритості органів державної влади, створення Національного зводу відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави. (детальніше - на сайті МФВ у розділі Публікації і дослідження програми “Верховенство права”)

Посилення правових можливостей бідних верств населення. Враховуючи набутий досвід, а також збільшення потреб у наданні правової допомоги (в тому числі обумовлених економічною кризою), у співпраці із Правовою ініціативою відкритого суспільства (Будапешт), програма розпочала нову ініціативу “Посилення правових можливостей бідних верств населення”. Цей компонент спрямований на покращення умов життєдіяльності людей, що проживають в умовах бідності та соціальної ізоляції, через подолання перешкод реалізації ключових прав, зокрема: права власності, трудових прав, підприємницьких прав, права на доступ до правосуддя.

У містах Біла Церква та Хмельницький продовжили свою діяльність створені за підтримки програми та за участю органів місцевого самоврядування центри правової інформації та консультацій. Протягом 2009 до кожного з них звернулося понад 3500 осіб, що є суттєвим збільшенням у порівнянні із попередніми роками. Серед осіб, що звернулися по допомогу до центрів, пенсіонери, люди з інвалідністю, ув'язнені, безробітні, самотні матері та багатодітні родини та жертви злочинів.

Права людини в Конституції України. Політична та економічна криза спонукали програму до підтримки ініціатив, які сприяють усвідомленню суспільством та владою глибинних причин кризових явищ, а також пропонують шляхи їх подолання. За підтримки програми, Харківською правозахисною групою було здійснено аналіз розділу 2 Конституції України та проведено обговорення можливих змін та доповнень в контексті розпочатої в країні дискусії про реформування конституційних положень.

Реформа системи кримінальної юстиції України. Програма продовжила підтримку офісів громадського захисту, що здійснюють захист від кримінального обвинувачення осіб, які не мають можливості самостійно забезпечити участь адвоката (проекти діють у Харкові, Хмельницькому та Білій Церкві, детальніше на сайті: www.pravo.prostir.ua, розділ «Бібліотека»). Досвід діяльності офісів громадського захисту отримав позитивну оцінку з боку експертів Ради Європи, а також був частково врахований Міністерством юстиції України при розробці відповідного проекту закону, що був схвалений урядом та поданий на розгляд до Верховної Ради, яка прийняла проект за основу Проекту Закону про безоплатну правову допомогу.

Протягом минулого року програма розширила співпрацю із Міністерством внутрішніх справ в питаннях захисту прав людини. Вперше були проведені громадські слухання про права людини у діяльності органів внутрішніх справ. За підсумками дискусії були вироблені рекомендації, доступні на сайті МВС.

За підтримки програми та сприяння МВС України Харківський інститут соціальних досліджень видав та поширив в усіх ізоляторах тимчасового тримання інформаційні матеріали про права, осіб що утримуються під вартою. Крім того, у Жовтневому районному відділі УМВС України у Харківській області була встановлена та почала функціонувати електронна система реєстрації відвідувачів. Кожна особа самостійно здійснює реєстрацію свого візиту до райвідділу, про що отримує документальне підтвердження.

Міжнародний захист прав людини. Програма «Верховенство права» також сприяла належному представленню недержавними організаціями альтернативних доповідей про реалізацію прав людини в рамках механізмів ООН. ВГО «Жіночий консорціум України» представила експертам Комітету ООН доповідь про виконання положень Конвенції ООН про попередження дискримінації жінок. Фондація "Захист прав дитини" презентувала громадськості в Україні доповідь про виконання Україною положень Конвенції ООН про права дитини.

Розпочата Національною асамблеєю інвалідів у 2008 році кампанія за приєднання України до Конвенції ООН про права інвалідів та факультативного протоколу, завершилася прийняттям ВРУ Закону України «Про ратифікацію Конвенції про права інвалідів» і Факультативного протоколу до неї.

У 2009 році Програма продовжила сприяти розвитку практики захисту прав людини у національних та міжнародних юрисдикціях через підтримку стратегічних судових справ. Для консолідації роботи адвокатів та належного представлення результатів діяльності по стратегічному судовому захисту, за підтримки програми створений спеціалізований Інтернет-ресурс: www.hr-lawyers.org.

За підтримки МФВ Українська Гельсінська Спілка з прав людини розпочала моніторинг виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини. Предметом моніторингу є як здійснення державою індивідуальних заходів, так і заходів загального характеру, що мають вплив на вирішення системних проблем - першопричин порушення прав людини.

Просвітництво в галузі прав людини. За підтримки програми «Верховенство права» в Києві пройшов Шостий Міжнародний фестиваль «Дні документального кіно про права людини» (www.docudays.org.ua). В межах фестивалю було представлено понад 60 фільмів з 24 країн світу, відбулися світові прем'єри, презентації нових картин українських кінематографістів, майстер-класи відомих майстрів неігрового кіно, зустрічі глядачів із режисерами та героями фільмів, дискусії та семінари. Перегляди та спеціальні події фестивалю відвідало майже 18 тисяч глядачів, а заходи фестивалю відбулися у більш, ніж 100 населених пунктах 20 регіонів країни.

Разом Норвезьким Гельсінським Комітетом МФВ надав підтримку заходам національної освітньої програми «Розуміємо права людини», в межах якої було проведено 15 навчальних курсів для різних цільових груп: молодих активістів, представників недержавних організацій, вчителів, активістів, які

працюють у сфері освіти з прав людини, працівників правоохоронних органів. Більш докладна інформація на сайті: www.edu.helsinki.org.ua.

У травні 2009 року вже вчетверте за підтримки програми відбувся Форум правозахисних організацій України, в роботі якого взяли участь понад 250 учасників – представників громадських організацій України та зарубіжних країн. Завдяки підтримки МФВ світ побачила книги «На захисті суспільних інтересів», яка вийшла у співпраці з Інститутом права суспільних інтересів (Будапешт – Нью-Йорк). Видання містить кращий досвід діяльності українських організацій та дає відповіді на питання про те, як визначати суспільні інтереси, хто може представляти та діяти на захист суспільних інтересів та як знаходити баланс суспільних інтересів.

Видання та публікації, що вийшли в рамках діяльності програми, доступні на сайті МФВ: (www.irf.ua, програма «Верховенство права», розділ «Програмна діяльність»).

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ

“Європейська програма” (керівники Ірина Солоненко та Дмитро Шульга) спрямовує свою діяльність на підвищення якості та ефективності політики європейської інтеграції України та формування суспільного запиту на європеїзацію України через ініціювання, фінансову, експертну та організаційну підтримку громадських ініціатив задля перетворення України на справді європейську державу.

Внесок українського громадянського суспільства у розвиток ініціативи Східного партнерства. За ініціативи Європейської програми МФВ представники українського громадянського суспільства розробили та подали свої пропозиції до Повідомлення Європейської Комісії щодо Східного партнерства. Ці пропозиції отримали схвальний відгук представників Європейської Комісії та окремих країн-членів ЄС та були частково враховані у Повідомленні Європейської Комісії. Також, за підтримки програми, експерти кількох аналітичних центрів України підготували аналітичний звіт, у якому визначили ті елементи Східного партнерства, які можуть мати додану вартість для України і, таким чином, підвищили обізнаність щодо Східного партнерства серед представників органів державної влади, експертної спільноти та ширшої громадськості.

У листопаді 2009 року за підтримки МФВ в Брюсселі відбулася перша зустріч Громадського форуму Східного партнерства, напередодні якої учасники (в тому числі, 31 представник з України) виробили пропозиції щодо організації, інституційної структури та змістовного наповнення роботи Громадського форуму Східного партнерства. Перша зустріч Форуму продемонструвала зрілість громадянських суспільств країн-учасниць Східного партнерства та їхню спроможність долучатися до процесу формування політики та її моніторингу.

Громадянське суспільство в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Міжнародний фонд “Відродження” ініціював та взяв участь у дослідженні ролі громадянського суспільства в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. На основі аналізу угод про асоціацію ЄС з третіми країнами було визначено прецеденти, які можуть бути корисними у контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Зокрема, дослідження пропонує створення двосторонньої інституції між Україною та ЄС на рівні організацій громадянського суспільства, яка тісно працюватиме з двосторонніми офіційними інституціями, створеними Угодою (детальніше на сайті “Європейський простір”: <http://www.eu.prostir.ua>). Пропозиції за результатами дослідження були враховані у тексті Угоди.

Громадська експертна думка України у ЄС. Протягом 2008-2009 років за підтримки МФВ відбулася низка заходів у країнах західної Європи, спрямованих на підвищення обізнаності та посилення впливу українського експертного середовища на прийняття рішень у країнах Західної Європи щодо України. У 2009 році у Берліні, Бонні та Мюнхені за участю українських експертів відбулися дискусії на предмет майбутнього України після президентських виборів та презентація

видання "Ukraine in Europe: Questions and Answers" ("Україна в Європі: питання та відповіді", текст публікації на сайті МФВ: www.irf.ua), яке підготували експерти Школи політичної аналітики при Національному університеті "Києво-Могилянська Академія" за підтримки Міжнародного фонду "Відродження" та Фонду Фрідріха Наумана.

Експертні пропозиції щодо фінансування з боку ЄС та річного звіту Європейської комісії. У 2009 році експерти Європейської програми МФВ долучилися до процесу консультацій щодо формування пріоритетів та принципів фінансування з боку ЄС Україні на 2011-13 рр. (в рамках Європейського інструменту сусідства і партнерства). Представники фонду "Відродження" взяли участь у консультаціях, організованих Представництвом Європейського Союзу (тоді – Європейської Комісії) в Україні, а також надали свої пропозиції (доступні на сайті "Європейський простір": www.eu.prostir.ua, розділ "Громадська експертна рада") у відповідь на відповідний заклик Європейської Комісії. Експерти МФВ також надали рекомендації до змістовного наповнення щорічного звіту Європейської Комісії (ЄК) щодо реалізації Європейської політики сусідства в Україні (ЄПС) у 2009 р.. Цей внесок фонду "Відродження" до звіту ЄК був оформлений у вигляді огляду стану справ та пропозицій щодо реформ у наступних сферах: демократія і верховенство права, основні права та свободи людини, підтримка ромського населення України та протидія дискримінації, розвиток громадянського суспільства та розвиток місцевого самоврядування (текст звіту доступний на сайті МФВ: www.irf.ua).

Подолання візових бар'єрів між Україною та ЄС. Низка проектів, спрямованих на здійснення моніторингу виконання Угоди про спрощення оформлення віз між Україною та ЄС (моніторинг роботи консульств країн-членів ЄС), що їх Міжнародний фонд "Відродження" підтримував протягом 2008-2009 років, переросли у консолідовану громадську ініціативу "Європа без бар'єрів" (www.novisa.org.ua). Ініціатива виходить з переконання у необхідності скасувати візові бар'єри у Європі як віджилого і неефективного засобу міграційного контролю. У 2009 році в межах ініціативи було здійснено три хвилі масштабного дослідження, результати якого свідчать про те, що Угода про спрощення оформлення віз стала першим кроком у правильному напрямку, однак не змогла компенсувати всіх негативних наслідків, спричинених запровадженням віз новими членами ЄС та їхнім вступом до Шенгенської зони.

Інтеграція українських науковців до Європейського дослідницького простору. За підтримки Європейської програми МФВ відбулася низка заходів у провідних наукових центрах України, спрямованих на практичну підготовку українських науковців до участі у наукових та дослідницьких програмах ЄС. Проект отримав підтримку Міністерства освіти та науки України та набув особливої актуальності у контексті відзначення 2009 року у ЄС як Року креативності та інновації. Кожен захід викликав значний інтерес серед науковців: у кожному семінарі взяли участь більш ніж 100 учасників. За результатами проведення цих заходів очікується, що значно зросте кількість українських науковців, що подадуть заявки на участь у відповідних програмах ЄС. Це сприятиме практичній інтеграції України до європейського дослідницького простору та покращенню перспектив використання українського наукового та технологічного потенціалу.

Мережа регіональних центрів європейської інформації (ЦЄІ) в Україні, створена за підтримки МФВ, на сьогодні об'єднує 22 активно працюючі Центри. У 2009 році Мережа ЦЄІ стала важливим учасником заходів з тематики європейської інтеграції всеукраїнського значення: святкування Днів Європи, кампанії "Толерантність як шлях до Європи" (www.tolerant.org.ua) та Всеукраїнського змагання серед старшокласників загальноосвітніх шкіл "EUROPA NOSTRA" (www.europanostra.info); долучилася до проведення молодіжних Ярмарок креативності та інновацій (www.innovate.at.ua). Протягом року значно підвищився рівень самоорганізації Мережі: вдосконалилася комунікація між ЦЄІ, проведено черговий щорічний Форум Мережі ЦЄІ, на якому учасниками було визначено головні потреби, а ініціативною групою акумульовані ідеї, щодо розвитку та підвищення спроможності Центрів.

Всеукраїнське змагання серед старшокласників Europa Nostra. Вперше в Україні за підтримки Представництва Європейського Союзу в Україні та Європейської програми МФВ було проведено всеукраїнське змагання з європейської інтеграції для старшокласників Europa Nostra. У конкурсі, що проводився у два етапи, взяли участь 495 шкільних команд з усієї України (1485 школярів та вчителів), 27 команд з яких (по одному переможцю з кожної області України, а також м. Севастополь та м. Київ) отримали можливість змагатися у другому турі за головний приз – поїздку до Брюсселя. У результаті змагання перемогу отримала команда з м. Великі Мости Львівської області. Змагання стало важливим елементом підвищення обізнаності з питань європейської інтеграції, а також отримання навичок самостійного пошуку інформації та креативного мислення за межами шкільної програми серед школярів старших класів. Більше про проект: www.europanostra.info.

Телепередачі про європейський досвід реформ. У рамках спільної з програмою "Схід-Схід: партнерство без кордонів" ініціативи було реалізовано два проекти циклу телевізійних ток-шоу на тематику європейського досвіду реформ у м.Вінниця (в ефірі ТРК "Вінничина") та АР Крим (в ефірі ТРК "Чорноморська"). Дискусії у прямому ефірі за участі незалежних експертів з України та з країн-нових членів ЄС – Польщі, Естонії, Чехії, Латвії і Литви – точилися навколо питань європейського досвіду реформ та перспектив запровадження європейських стандартів в Україні у таких сферах, як захист прав людини, діяльність громадських організацій, місцеве самоврядування, освіта і незалежне тестування, охорона здоров'я та права пацієнтів, муніципальні послуги і тарифи, регіональний економічний розвиток, довкілля та інші. Передачі викликали інтерес регіональної телеглядацької аудиторії та отримали професійне визнання (зокрема, програма про медицину з циклу ток-шоу на ТРК "Чорноморська" отримала нагороду всеукраїнського конкурсу для журналістів «Зміни себе – зміни світ», що проводився в рамках Проекту ЄС «Сприяння реформі вторинної медичної допомоги в Україні»).

МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО БЕЗ КОРДОНІВ

Програма «Схід-Схід: партнерство без кордонів» (керівник програми *Тетяна Кухаренко*) в Україні є платформою для розвитку міжнародного виміру програмної діяльності МФ «Відродження», зокрема, в аспекті європейської інтеграції. Тож у 2009 році програма, згідно зі своєю місією, сприяла безпосередньому залученню міжнародної громадськості до вирішення суспільно значущих питань у сферах, визначених стратегією МФВ, через обмін міжнародним досвідом, аналітикою, кращими практиками, експертизою, ідеями тощо.

Міжнародні обміни кращими практиками. Протягом 2009 року програма надала підтримку 40 міжнародним проектам, що виконуються в Україні, а також забезпечила участь понад 400 українських громадських активістів та експертів у заходах, які було організовано партнерськими організаціями за кордоном. Міжнародні обміни посприяли, передусім, підвищенню обізнаності залучених цільових аудиторій та загальним досягненням у сферах публічної політики, європейської інтеграції, прав людини, охорони громадського здоров'я, соціальної допомоги.

Чеський досвід європейської інтеграції та впровадження реформ. У 2009 року виконувалась більшість ініціатив, підтриманих в рамках двостороннього конкурсу “Обмін досвідом між Чеською Республікою та Україною з питань європейської інтеграції та впровадження реформ”. Проекти показали, що кращі чеські практики вирішення значущих соціально-економічних проблем викликають практичний інтерес і цілком можуть бути застосовані в Україні. Партнерами, зокрема, напрацьовано рекомендації та поширено кращі практики з актуальних для України питань, як то: впровадження заходів енергозбереження у житловому секторі, розвитку соціально та екологічно орієнтованої економіки, зайнятості місцевого населення гірських сіл та відродження традиційного бізнесу тощо.

Міжнародне регіональне партнерство. У співпраці з іншими фондами мережі Інституту Відкритого Суспільства та Європейською програмою було підтримано ряд важливих міжнародних регіональних ініціатив, завдяки яким було проведено спільну експертизу тенденцій та політик у східноєвропейському регіоні, а також розроблено рекомендації для громадськості, інституцій, урядів та політиків, що впливають на прийняття рішень.

Видання та публікації, що вийшли в рамках діяльності програми, доступні на сайті МФВ: (www.irf.ua, програма Програма «Схід-Схід: партнерство без кордонів», розділ «Програмна діяльність»).

СУСПІЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНІ МЕДІА

Мета програми “Засоби масової інформації” (керівник Віталій Замніус) полягає у формуванні в Україні професійної та суспільно відповідальної журналістики.

Школа професійної журналістики «Нова Україна» була започаткована у 2009 році. Цей освітній проект для журналістів зосереджений, переважно, на світоглядних питаннях, – від економіки до екології. Орієнтовно 40% часу присвячено набуттю професійних знань та навичок. Метою Школи є створення спільноти професійних та соціально відповідальних журналістів, які б у подальшому підтримували контакт один з одним, сприяли розвитку професії та відстоювали професійні стандарти. Цього року учасниками Школи стали 26 молодих (віком до 35 років) журналістів, які вже мають значні професійні досягнення. Одним з важливих результатів Школи стало також те, що за наслідками проведених у рамках проекту зустрічей більшість учасників підготували і, що важливо, продовжують готувати матеріали для своїх видань на відповідні теми. Таким чином, наприклад, у впливових регіональних виданнях України значно зросло якісно і кількісно висвітлення тем, пов'язаних з проблемами Українських Збройних Сил, проблемами кримський татар та ін.

Детальніше: www.parlament.org.ua.

Бюро журналістських розслідувань “Свідомо” було створено у 2008 році за ініціативи та підтримки програми та продовжило свою роботу у 2009 році. Очолюване відомим журналістом Єгором Соболевим, Бюро бачить свою місію у проведенні соціальних розслідувань, метою яких є не стільки викрити факти корупції та інших злочинів, скільки дослідити причини тих чи інших соціально значущих процесів у державі та допомогти читачу вирішити питання “що робити?”. Сьогодні Бюро має близько 20 видань-партнерів в регіонах України із загальною аудиторією близько 1 мільйона чоловік. Це, переважно, провідні регіональні та місцеві газети. Всі вони передплачують матеріали Бюро (яких готується орієнтовно три на місяць). Таким чином, Бюро у 2009 році перетворилося на успішну та життєздатну ініціативу. Окремі розслідування Бюро, зокрема щодо вартості ліків, які

закуповувалися урядом для боротьби з епідемією грипу, викликали суттєвий суспільний резонанс. Детальніше: www.kiev.svidomo.org/journalists.html.

Також програма у 2009 році започаткувала підтримку інших проектів розвитку жанру журналістських розслідувань. Одним з найяскравіших проектів була підтримка львівського **“Інформатора”** – однієї з найпотужніших в Україні агенцій розслідувань. “Інформатор” має власне щотижневне друковане видання, яке є одним з найтиражніших у регіоні. “Інформатор” проаналізував півтори сотні видань західного регіону за піврічний період з метою пошуку яскравих матеріалів журналістських розслідувань та кращих авторів. На підставі дослідження було створено широку мережу журналістів-розслідувальників та зареєстровано Міжнародну асоціацію журналістів-розслідувальників.

Детальніше про діяльність програми на сайті МФВ: www.irf.ua, програма «Засоби масової інформації», розділ «Новини».

ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

“Освітня програма” (керівниця – Олена Заплотинська) сприяє залученню потенціалу українського третього сектору та науково-освітніх установ для сталого розвитку освітньої системи і покращення якості освіти в Україні.

Освітня, влада та громада обговорюють проблеми української школи. “Громадські платформи освітньої реформи в Україні” – українсько-голландський проект, який МФВ спільно з Міжнародним центром розвитку шкільництва (APS, Голландія) розпочав наприкінці 2006 року. Для того, щоб започаткувати відкрите обговорення освітянських проблем в Україні із залученням усіх зацікавлених сторін, в Полтаві та Одесі були створені дві платформи, які об’єднали активістів у галузі освіти, представників місцевої влади, експертів, батьків. Впродовж 2009 р. шкільні колективи спільно з представниками місцевої влади й громади обговорювали питання стратегічного планування розвитку сучасної школи та децентралізації управління школами. Протягом року з досвідом, напрацьованим учасниками громадських платформ за три роки реалізації проекту, познайомилися освітяни з восьми регіонів України, які також долучилися до активного діалогу задля оптимізації роботи шкіл. Результати роботи громадських платформ у 2009 р. опубліковані в інформаційних бюлетенях: “10 днів у Нідерландах”, “Громадські платформи освітньої реформи в Україні: нові горизонти співпраці” та брошурі “Національна конференція: “Планування розвитку школи” (усі матеріали, а також публікації за 2007-2008 рр. доступні на веб-сторінці: www.upper.org.ua).

Громадські експерти ініціюють реформування освітнього законодавства. Вже другий рік МФВ втілює ініціативу «Право і освіта», прагнучи створити правові та організаційні умови для утвердження верховенства закону у системі освіти України. У 2009 р. було проведено аналіз чинного законодавства, що регулює освітню сферу та виявлено проблеми, які потребують нагального вирішення. Представники професійної освітянської спільноти, громадськості та експерти розробили проекти змін до діючих законів та винесли їх на широке суспільне обговорення у Донецьку, Києві, Львові, Одесі, Харкові та Чернівцях. Пропозиції щодо змін до законодавства про освіту (зокрема, щодо регулювання статусу приватної школи) також обговорювалися в парламенті, після чого у Верховній Раді були зареєстровані відповідні законопроекти. Досягнення в межах цієї ініціативи викладені у публікаціях: “Освітнє законодавство України та Автономної Республіки Крим: документи та коментарі”, “Матеріали до розробки концепції Кодексу законів про освіту”, а також на інформаційному ресурсі, що спеціалізується з тематики освітнього права та освітнього законодавства (www.edu-law.org.ua).

Забезпечення доступу дітей з особливими потребами до якісної освіти. МФВ продовжує підтримувати впровадження інклюзивної моделі освіти в Україні. В 2009 році громадські експерти увійшли до складу робочої групи при Міністерстві освіти та науки України (МОН), що працює над розробкою Базової концепції розвитку інклюзивної освіти в Україні – документу, який має на меті

створити умови (правові, фінансово-економічні, організаційні) для реалізації державної політики щодо забезпечення конституційних прав і державних гарантій на якісну освіту дітям з особливими потребами (детальніше на сайті БФ «Крок за кроком»: www.ussf.kiev.ua). За результатами роботи групи у 2009 р. підготовлено проект базової концепції інклюзивної освіти (документ розміщено для громадського обговорення: www.mon.gov.ua) та видано наказ МОН “Про затвердження плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009-2012 роки”, яким затверджено конкретні кроки для інтеграції дітей з особливими потребами у суспільство, запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання.

Університети впроваджують модель автономії. Створення моделі університетської автономії є однією з умов становлення громадянського суспільства та ініціативою Освітньої програми МФВ. Ця модель полягає у встановленні таких взаємин між університетом, суспільством і державою, в межах яких університет самостійно визначає свої завдання і несе відповідальність за результат своєї діяльності перед суспільством. У 2009 році Консорціум дев'яти університетів, учасників ініціативи, розробив модель та систему індикаторів оцінювання якості університетської освіти: внутрішніх (самооцінка), зовнішніх – експертна і громадська оцінка з використанням моделей і принципів ENQA (European Network of Quality Assurance) та EUA (European Universities Association). Загалом, за результатами соціологічного дослідження, яке проводилось три роки поспіль за підтримки МФВ, академічна спільнота в Україні показала більшу обізнаність та лояльність до моделі університетської автономії. Результати дослідження, а також досвід та перспективи діяльності університетів у напрямку впровадження автономії у вищу освіту України було представлено на круглому столі за участі представників університетів, Міністра освіти та науки України, заступника Міністра, представників вузів та журналістів. (детальніше на сайті Національного університету «Києво-Могилянська Академія, розділ «Наукова освіта», «Новини»: www.gradschool.ukma.kiev.ua).

Фінансування та управління школою. В рамках проекту “Фінансування та управління в освіті: можливості змін”, що має на меті здійснення професійної експертизи та розробку практичних рекомендацій щодо змін у системі фінансування та фінансового менеджменту в освіті, директори шкіл отримали практико-орієнтований посібник “Шкільний бюджет в сучасних умовах”. Посібник, що складається з практичних рекомендацій щодо управління шкільним бюджетом, став особливо популярним після початку обговорення проекту постанови уряду “Про першочергові заходи щодо посилення фінансової автономії загальноосвітніх навчальних закладів”. Ця постанова передбачає поетапний перехід до фінансової автономії через відкриття розрахункового рахунку та запровадження бухгалтерії у загальноосвітніх навчальних закладах. У зв'язку з тим, що більшість загальноосвітніх навчальних закладів виявилися не готовими до управління своїм бюджетом, для директорів шкіл м. Києва було проведено серію практичних семінарів з фінансового менеджменту та управління шкільним бюджетом.

“Школа толерантності: історія та громадянське виховання”. Проект, стартував у 2009 році, покликаний підтримати якісні зміни у змісті гуманітарної освіти в Україні, сприяти подоланню етнічної та культурної ексклюзивності, ксенофобії, нетерпимості до Іншого. При МФВ почала працювати експертна група з представників шкіл, МОН, громадських організацій (Асоціація викладачів історії України), яка провела попередній аналіз змісту підручників з історії України, рекомендованих МОН для середніх загальноосвітніх шкіл. Впродовж травня-грудня 2009 р. Було організовано серію робочих семінарів експертної групи, за результатами яких, почалася робота над рекомендаціями для уряду щодо змін у змісті підручників та програм з історії. Оголошено конкурс на проведення опитування щодо ставлення учнів, батьків та вчителів до змісту підручників з історії з погляду культурної, етнічної та гендерної толерантності. Результати конкурсу будуть оголошені у 2010 р.

Зовнішнє тестування під контролем громадськості. МФВ є ініціатором впровадження зовнішнього оцінювання в Україні з 2002 р. У рамках проекту “Центр тестових технологій” було розроблено та апробовано технологічний і методичний цикли тестування, які лягли в основу зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО). Впродовж 2009 р. МФВ спрямував підтримку на розбудову інституту

громадського моніторингу державної системи зовнішнього оцінювання. Так, за підтримки МФВ коаліцією громадських організацій здійснено кампанію громадського спостереження за перебігом зовнішнього оцінювання 2009 р. у 18 областях України. Результати громадського моніторингу дали можливість виробити рекомендації Українському Центру оцінювання якості освіти та Міністерству освіти та науки України, які стосуються покращення умов складання ЗНО особами з особливими потребами, введення нагляду за абітурієнтами в рекреаційних зонах задля запобігання випадків списування та консультування (з результати моніторингу на сайті Центру тестових технологій та моніторингу якості освіти: www.ukr-test.org). В межах інформаційного підтримки системи ЗНО Центр тестових технологій провів моніторинг преси та виявив збільшення позитивних відгуків про досвід складання ЗНО у медіа самими абітурієнтами, враження їх батьків, думки студентів, які пройшли ЗНО у 2008 р. і завдяки результатам змогли вступили до вузів, про які мріяли.

ПОНАД 500 КНИГ ГУМАНІТАРНОЇ КЛАСИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Програма “Соціальний капітал та Академічні публікації” (керівник програми Тарас Лютий) провадить широку підтримку видавничо-перекладацьких ініціатив і сприяє ефективному використанню ресурсів відкритого доступу до наукової інформації через Інтернет, а також збагачує комунікацію в публічному просторі України шляхом заохочення до використання можливостей новітніх медій.

Проект перекладів - спільна ініціатива МФВ, Інформаційної програми Інституту відкритого суспільства (ІВС) та фундації “Наступна сторінка” — діє в Україні з 1998 року. Станом на січень 2010 року за підтримки програми в Україні видано 527 перекладів книжок і понад 100 назв готуються до друку. Діяльність проекту відбувається в партнерстві з Гете-Інститутом в Україні та Посольством Німеччини в Україні, Польським Інститутом у Києві та Посольством Республіки Польща в Україні, Посольством Сполучених Штатів Америки в Україні та Британською Радою в Україні.

У 2009 році з нагоди видання 500-ої книжки перекладів літератури соціально-гуманітарної спрямованості МФВ організував низку публічних заходів, спрямованих на висвітлення досягнень “Проекту перекладів” за 10 років та донесення до владних структур повідомлення про необхідність підтримки перекладів українською мовою. На конференції, що пройшла з нагоди виходу 500-того перекладу за підтримки Фонду, обговорювалися проблеми перекладу сучасної гуманітарної книги й політика її підтримки, культура сучасного українського книговидання та здобутки і виклики, що стоять перед ним. В Києві проходила виставка-перформанс, де презентувалися книжки, що побачили світ за підтримки Фонду. До дня виходу 500 книги було видано електронний каталог «500 перекладів, здійснених за підтримки МФВ» і презентовано електронний архів (<http://books.irf.kiev.ua>). МФ «Відродження» також організував публічне нагородження провідних українських видавців, перекладачів, редакторів і дизайнерів, завдяки яким з’явилися переклади соціо-гуманітарної літератури.

Всього за підтримки Програми протягом 1998-2009 років підтримано 720 проектів (на загальну суму \$ 4 213 002) від 97 українських видавництв, внесок яких склав 50 % суми кожного проекту. Впродовж цього часу програма здійснила неабиякий вплив на книжковий ринок України: заповнено прогалину в сфері перекладних видань; створено можливість українцям отримати якісну літературу рідною мовою; зміцнилися зв’язки між іноземною й українською науковими спільнотами; проведено професійні тренінги для видавців і перекладачів; покращилася ситуація з дистрибуцією та інформуванням; розширилася спеціалізація наукових видань; започатковано нові тематичні напрями у видавництвах.

Відкритий доступу до наукової літератури. У 2009 році Програмна рада спільно з мережевою програмою ІВС надали підтримку проектам, спрямованим на створення та розвиток архівів відкритого доступу в науково-освітніх організаціях і навчальних закладах з актуальними повнотекстовими науковими публікаціями, навчальними матеріалами. Відбувається інформування про відкритий доступ шляхом проведення інформаційних семінарів для зацікавлених сторін – науковців, бібліотекарів,

науково-освітніх організацій з метою розвинути практики відкритого доступу, а також організація інформаційних семінарів для працівників ЗМІ, конкурсів для журналістів, які пишуть про відкритий доступ, конкурсів студентських досліджень тощо. Розширюється спектр прав користувачів щодо доступу до інформації та її ефективного використання для особистого і суспільного розвитку.

Використання новітніх медіа. Ініціатива реалізується в співпраці з Інформаційною програмою ІВС і спрямовується на поширення інформації про можливості Інтернету й розширення доступу до знань, на впровадження ідеї використання Інтернету як інструменту кампаній громадського активізму та на розвиток відкритого суспільства через створення онлайн-спільнот. У 2009 році програма підтримала низку громадських організацій, чії проекти були спрямовані на створення мережі освітніх конференцій, розробку посібників, інформаційних матеріалів про Інтернет з метою підвищення комунікаційної спроможності НУО, розвиток інтелектуального простору України, а також на заохочення громадських ініціатив до використання й поширення знань про “новітні медіа”.

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

Програма “Громадське здоров'я” (керівник *Вікторія Тимошевська*) в рамках своєї діяльності сприяє захисту прав вразливих груп населення у сфері охорони здоров'я шляхом підтримки та розвитку потенціалу громадськості та активістських організацій, сприяння становленню політик і практик в сфері громадського здоров'я, які відповідають міжнародним стандартам, базуючись на принципах доказової медицини.

Право та громадське здоров'я. Одним із досягнень ініціативи у 2009 році є впровадження сталих проектів практичного захисту прав людини і вдосконалення законодавства у сфері охорони здоров'я у тісній співпраці з уже створеною мережею пацієнтських, правозахисних та лікарських організацій.

Ініціатива “Право та громадське здоров'я” вже довгий час підтримує проекти ведення стратегічних судових справ та захисту прав уразливих груп населення у сфері охорони здоров'я. Водночас, розпочато актуальну для України інноваційну діяльність щодо захисту прав людини, а саме: попередження порушення прав людини у сфері паліативної допомоги, проведення навчання щодо прав представників вразливих верств населення і громадського здоров'я, вирішення спірних питань щодо проходження громадянами медико-соціальної експертизи та інше. Підтримані проекти також передбачають надання безоплатної правової допомоги пацієнтам та їхнім родичам, проведення освітніх заходів щодо прав людини у сфері громадського здоров'я для медичних працівників, правозахисників та державних службовців.

Продовжує свою роботу веб-портал із захисту прав пацієнтів – www.healthrights.in. Кількість відвідувачів та посилань на інформацію, розміщену на ньому, суттєво зросла впродовж року. Веб-портал став популярним ресурсом та місцем обміну інформацією для журналістів, зацікавлених у висвітленні порушень прав пацієнтів, юристів та фахівців у галузі охорони здоров'я.

За підтримки МФВ, було розроблено навчальну програму дисципліни “Медичне право” для студентів вищих медичних навчальних закладів. Після проходження пілотної апробації у Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця та затвердження у МОЗ України планується використання програми для запровадження обов'язкового навчального курсу “Медичне право” для усіх медичних вузів України.

У березні 2009 року у м. Києві відбулася робоча зустріч правозахисних організацій, що працюють у галузі охорони здоров'я. За результатами зустрічі було створено мережу неурядових організацій, що виявлятимуть потенційні стратегічні судові справи.

Зменшення шкоди. За підтримки програми, громадські організації людей, яких безпосередньо торкнулися проблеми вживання наркотиків та ВІЛ/СНІДу, здійснювали адвокаційну роботу на національному та місцевому рівнях. Цю роботу було спрямовану на підвищення рівня доступу

споживачів ін'єкційних наркотиків (СІН) до медичних та соціальних послуг та попередження порушень прав людини з боку працівників медичної сфери та правоохоронних органів.

Розпочала діяльність Всеукраїнська громадська організація «Асоціація учасників замісної підтримувальної терапії України», яка за 2009 рік виросла у національну мережу, об'єднавши учасників програм замісної підтримувальної терапії (ЗПТ) в 16 регіонах країни. Метою Асоціації є представлення інтересів та захист прав пацієнтів ЗПТ в Україні.

Асоціація опікується забезпеченням доступу до лікування пацієнтам, які перебувають на лікуванні в стаціонарних лікувальних закладах і які одночасно потребують лікування ЗПТ, в тому числі, для вагітних в пологових будинках.

Іншим напрямком роботи організації стало відстоювання прав тих, кого безпідставно або з порушенням процедур було виключено з програми лікування, апробація нового підходу забезпечення лікування шляхом рецептурного призначення препаратів, що суттєво полегшує процес прийняття лікування для учасників програми, захист пацієнтів від неправомірних заходів з боку правоохоронних органів, тощо.

Спільно із Міжнародним Альянсом з ВІЛ/СНІДу проведено чергову (четверту) літню школу з адвокації для представників ВІЛ-сервісних НУО з метою розвитку їхньої адвокаційної спроможності. Цього року літню школу було присвячено темі документування порушень прав людини та використанню цих даних в адвокації. В результаті проведення таких інтенсивних літніх шкіл з'являється нова генерація активістів-лідерів з числа людей, яких безпосередньо торкнулася проблема вживання наркотиків та ВІЛ/СНІДу, які практично довели свою здатність відстоювати власні права та інтереси.

За підтримки МФВ було створено інтернет-сайт, присвячений питанням впровадження замісної підтримувальної терапії www.zapitay.in.ua

Паліативна допомога. Було підтримано ініціативу розробки навчальних програм тематичного вдосконалення для лікарів та медичних сестер з основ паліативної допомоги на базі Національної медичної академії післядипломної освіти, а наприкінці 2009 року розроблені програми тематичного вдосконалення було затверджено Вченою Радою медичної академії.

В рамках проведеного відкритого конкурсу було відібрано та підтримано чотири громадські ініціативи щодо створення тренінгових центрів паліативної допомоги на базі хоспісів та паліативних відділень у чотирьох містах України: Івано-Франківську, Миколаєві, Одесі та Черкасах. Створення подібних навчально-практичних центрів надасть змогу лікарям, медичним сестрам та студентам медичних університетів, а також соціальним працівникам, психологам та волонтерам отримувати теоретичні та практичні знання з комплексної паліативної допомоги.

Доступ до життєво необхідних препаратів. Вперше в Україні відбувся тренінг з питань впливу права на інтелектуальну власність на доступ до життєво необхідних препаратів, який пройшов за спільної участі активістів громадських організацій та представників державного сектору. Обговорювалися можливі стратегії та механізми впливу громадянського суспільства на формування державної політики в сфері інтелектуальної власності та, як результат, покращення доступу до дороговартісних життєво необхідних препаратів, які знаходяться під захистом патентів.

Бюджетний моніторинг та адвокація в сфері охорони здоров'я. Незначна кількість громадських організацій мають доступ до бюджетної інформації та ще менша - навички проведення бюджетного моніторингу та аналізу витрат. В зв'язку з цим, в партнерстві з фахівцями з Грузії було проведено перший практичний тренінг із бюджетного моніторингу в сфері охорони здоров'я. Після тренінгу було проведено конкурс серед організацій-учасників для проведення бюджетного моніторингу та розробки адвокаційної стратегії, який буде реалізовано протягом 2010-2011 років.

У 2010 році програми МФВ продовжать активно сприяти становленню відкритого, демократичного суспільства в Україні. Слідкуйте за оголошеннями конкурсів МФВ та долучайте до їх обговоренні на сайті Фонду: www.irf.ua.

Загальна статистика

Підтримано проектів загалом – 554
Підтримано організацій загалом – 368
Загальна сума -- \$6,516,928

Розподіл витрат по регіонах України

Регіон	Кількість проектів	Сума
АР Крим	13	\$ 158849
Вінницька обл.	10	\$ 102980
Волинська обл.	8	\$ 65304
Дніпропетровська обл.	13	\$ 153885
Донецька обл.	23	\$ 186531
Житомирська обл.	3	\$ 20847
Закарпатська обл.	24	\$ 121188
Запорізька обл.	6	\$ 22964
Івано-Франківська обл.	8	\$ 76542
м. Київ	166	\$ 1970006
Київська обл.	14	\$ 320440
Кіровоградська обл.	9	\$ 82787
Луганська обл.	28	\$ 360698
Львівська обл.	39	\$ 451414
Миколаївська обл.	10	\$ 98980
Одеська обл.	13	\$ 135545
Полтавська обл.	8	\$ 118755
Рівненська обл.	15	\$ 150243
м. Севастополь	3	\$ 43750
Сумська обл.	12	\$ 129947
Тернопільська обл.	9	\$ 85265
Харківська обл.	24	\$ 453645
Херсонська обл.	13	\$ 174073
Хмельницька обл.	7	\$ 182601
Черкаська обл.	10	\$ 55541
Чернівецька обл.	12	\$ 111363
Чернігівська обл.	13	\$ 199403
Операційні проекти	41	\$ 483382
ВСЬОГО	554	\$ 6516928

Розподіл витрат за напрямками діяльності

Програма	Кількість проектів	Сума
Програма "Посилення впливу громадянського суспільства"	99	\$ 1533150
Європейська програма	54	\$ 666424
Програма "Схід-Схід: партнерство без кордонів"	84	\$ 547759
Програма "Верховенство права"	64	\$ 1305547
Програма "Засоби масової інформації"	38	\$ 321388
Програма "Соціальний капітал і академічні публікації"	48	\$ 247945
Освітня програма	27	\$ 581776
Програма "Рома України"	32	\$ 198544
Програма "Громадське здоров'я"	67	\$ 882449
Антикризова гуманітарна програма	41	\$ 231946
ВСЬОГО	554	\$ 6516928

Детальніша статистика по проектах МФВ – на сайті www.irf.ua у розділі “Статистика”